

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI KAPSAMINDA SINIR ÖTESİ TAŞIYICI ANNELİK YÖNTEMİYLE DOĞAN ÇOCUĞUN SOYBAĞININ KURULMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

*Evaluation of the Establishment of the Paternity of the Child
Born by Surrogate Motherhood within the Scope of the
Decisions of the European Court of Human Rights*

Arş. Gör. Gülşah ULUBAY*

ÖZET

Taşıyıcı annelik, dünya çapında farklı yaklaşımlara tâbi tutulan etik açıdan tartışmalı karmaşık bir konudur. Bu konu, sosyolojik, hukukî ve etik bakımdan çeşitli şekillerde ele alınmaktadır. Bu nedenle

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ali Fuad Başgil Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk ABD., e-mail: gulsah.ulubay@omu.edu.tr, ORCID: [0000-0002-0979-0382](https://orcid.org/0000-0002-0979-0382).

* Bu makale, "Milletlerarası Özel Hukukta Taşıyıcı Annelik" başlıklı doktora tezimin "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında Taşıyıcı Annelik Yöntemiyle Doğan Çocuğun Soybağının Kurulmasının Değerlendirilmesi" başlığının genişletilmiş hâlidir.

Makale Geliş Tarihi:31.01.2024

Makale Kabul Tarihi:27.05.2024

⇒ **Atıf Şekli:** Gülşah Ulubay "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında Sınır Ötesi Taşıyıcı Annelik Yöntemiyle Doğan Çocuğun Soybağının Kurulmasının Değerlendirilmesi", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19/2 (2024): 885-903.

⇒ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

bazı ülkelerde taşıyıcı anneliğe yasal olarak izin verilirken, bazılarında ise taşıyıcı annelik yasaklanmıştır. Ülke hukuklarının bu farklı yaklaşımlarımdan dolayı çocuk sahibi olmak isteyen çiftler taşıyıcı anneliğin yasal olduğu ülkelere gitmektedir. “Sınır ötesi taşıyıcı annelik” olarak adlandırılan bu durum, hukukî açıdan birçok soruna yol açmaktadır. Çalışmamızda, gönüllü babanın üreme hücrelerinin kullanıldığı ve gönüllü baba ile çocuk arasında yurtdışında yasal olarak kurulan soybağının *forum* devletinde tanınmasına ilişkin sorun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sınır Ötesi Taşıyıcı Annelik, Taşıyıcı Annelik, Soybağı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı

EXTENDED ABSTRACT

Humanity, driven by the desire to have children, has explored various methods throughout history, and with the advancement of modern medicine, artificial insemination methods have emerged. Surrogacy, a heterologous artificial insemination method, involves a woman carrying and giving birth to a child for someone else. Surrogacy sparks debates in ethical, sociological, and legal realms due to concerns about violating the dignity of the child and surrogate mother, turning them into subjects of a contract.

In the literature, surrogacy has been subject to various distinctions, with a crucial one being whether the surrogate mother's reproductive cells are used in the process. If the surrogate mother's reproductive cells are used, it is termed traditional surrogacy; if not, it is gestational surrogacy. Another important distinction is whether surrogacy is compensated; if so, it is called commercial surrogacy, and if not, altruistic surrogacy. The doctrine also differentiates surrogacy based on whether the intended parents and the surrogate mother are in the same country or different countries, categorizing it as domestic surrogacy or international surrogacy, respectively.

Countries have diverse approaches to surrogacy. Some legal systems prohibit all forms of surrogacy, while others permit altruistic or both altruistic and commercial surrogacy. Additionally, some countries

lack regulations on surrogacy altogether. Due to these varying legal approaches, couples seeking to have children may travel to countries where surrogacy is legal, leading to the phenomenon of surrogacy tourism. With surrogacy tourism, the number of individuals resorting to international surrogacy has increased, raising questions about the legal status of children born through this method, resulting in numerous cases before the European Court of Human Rights (ECHR).

The European Convention on Human Rights (ECHR) does not explicitly regulate surrogacy. The ECHR protects the right to private and family life under Article 8, encompassing a couple's desire to have children and use assisted reproductive technologies. The ECHR also considers international surrogacy under the scope of Article 8. ECHR decisions on international surrogacy can be categorized into four groups based on the fundamental legal issues addressed in the cases.

The first group of court decisions pertains to the recognition in the home country of the parent-child relationship legally established abroad through international surrogacy, involving a genetic link between the child and the intended parent. The second group addresses travel restrictions imposed on children born through international surrogacy. The third group focuses on the recognition in the home country of the parent-child relationship in cases where there is no genetic link between the child and the intended parent legally established abroad. The fourth group deals with posthumous surrogacy and the right to become a grandparent.

The ECHR acknowledges that surrogacy is an ethically sensitive issue. According to the court, a state's prohibition of surrogacy generally does not violate the ECHR. However, the non-recognition of legally established parent-child relationships from surrogacy abroad should be limited, as it may negatively impact the child's identity. Therefore, the discretionary power granted to the state should be restricted.

In our study, the legal parentage relationship between the child and couples who desire to have a child, where gestational surrogacy is employed and at least one of the couples uses their reproductive cells, has been examined within the framework of decisions of the European Court of Human Rights (ECtHR). Initially, the general stance of

the ECtHR on surrogacy has been determined. Subsequently, the decisions *Menesson v France* and *Labassee v France*, as well as the case *K.K. and Others v Denmark*, have been analyzed. The reason for examining the *Menesson v France* and *Labassee v France* decisions in our study is that these decisions represent the first rulings on establishing the legal parentage of a child born through surrogacy. The reason for examining the case of *K.K. and Others v Denmark* is that it is the latest decision by the ECtHR regarding the determination of parentage for a child born through cross-border surrogacy involving at least one intended parent's reproductive cells.

Keywords: Surrogate Motherhood, Paternity, European Court of Human Rights, Right to Respect for Private Life, Right to Respect for Family Life

GİRİŞ

İnsanoğlu çocuk sahibi olma arzusuyla tarih boyunca farklı yöntemler denemiş ve günümüzde modern tıbbın gelişmesiyle birlikte yapay dölllenme yöntemleri ortaya çıkmıştır¹. *Heterolog* bir yapay dölllenme yöntemi olan taşıyıcı annelik, bir kadının başkası için çocuk taşıması ve onu doğurmasıdır². Taşıyıcı annelik, etik, sosyolojik ve hukukî olmak üzere birçok alanda tartışmalara neden olmaktadır. Taşıyıcı annelik, özellikle çocuğun ve taşıyıcı annenin insanlık onurunu ihlâl ettiği ve onları bir sözleşmenin konusu hâline getirdiği için eleştirilmektedir³.

---

¹ Amerikan Kızılderililerinin kültüründe, eğer bir kadın kısırlık sorunu yaşıyorsa, kabile reisi tarafından, kocasının başka bir kadından çocuk sahibi olması için izin verilirdi. Benzer şekilde, Orta çağ Avrupa'sında, kralların erkek bir varis sahibi olana kadar partner değiştirdikleri gözlemlenmiştir. Antik ve orta çağda IVF gibi modern teknolojiler bulunmadığı için, kısırlık sorunu yaşayan bir partnerin çocuk sahibi olabilmemesinin tek çözümü bu yoldu. Bkz. Harleen Kaur, *Laws and Policies on Surrogacy Comparative Insights from India* (Singapore: Springer, 2021), 16.

² Taşıyıcı anneliğin *heterolog* dölllenme olduğuna ilişkin bkz. Funda Özpulat, "Yardımcı Üreme Teknikleri, Etik ve Sağlık Personelinin Sorumlulukları", *Kastamonu Sağlık Akademisi*, 2/2 (2017): 32; Yiğit İltaş, "Taşıyıcı Annelik ve Soybağı Meselesi", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16/201-202 (2021): 1030.

³ Susanne L Gössl, "Germany" içinde *International Surrogacy Arrangements: Legal Regulation at the International Level*, ed. Katarina Trimmings ve Paul Beaumont, (North America: Bloomsbury Publishing, 2013), 131.

Taşıyıcı annelik, literatürde farklı ayrımlara tâbi tutulmuştur. Çalışmamız bakımından bunlardan en önemlisi taşıyıcı annelik yönteminde taşıyıcı annenin üreme hücrelerinin kullanılıp kullanılmadığına ilişkin ayrımdır. Bu ayrıma göre taşıyıcı annelik taşıyıcı annenin üreme hücresi kullanılarak gerçekleştirilmişse geleneksel taşıyıcı annelik, taşıyıcı annenin üreme hücresi kullanılmamışsa *gestasyonel* taşıyıcı annelik söz konusudur⁴. Diğer önemli bir ayırım ise taşıyıcı anneliğin ivaz karşılığı yapıp yapılmamasına ilişkindir. Taşıyıcı annelik, ivazlı bir şekilde gerçekleştirilmişse ticari taşıyıcı annelik, ivazsız bir şekilde gerçekleştirilmişse özgecil taşıyıcı annelik söz konusudur⁵. Doktrinde ayrıca taşıyıcı annelik, gönüllü ebeveynler ile taşıyıcı annenin farklı ülkelerde bulunup bulunmamasına göre aynı ülkede gerçekleşen taşıyıcı annelik ve sınır ötesi taşıyıcı annelik (sınır aşan taşıyıcı annelik) olarak da bir ayrıma tâbi tutulmaktadır⁶.

Ülkelerin taşıyıcı anneliğe yaklaşımı birbirinden oldukça farklıdır. Bu nedenle bazı ülke hukukları taşıyıcı anneliğin her çeşidini yasaklarken bazıları sadece özgecil taşıyıcı anneliğe veya hem özgecil hem de ticari taşıyıcı anneliğe izin vermektedir⁷. Bununla birlikte taşıyıcı anneliğe ilişkin olumlu veya olumsuz düzenleme yapmayan ülke hukukları da bulunmaktadır⁸. Ülke hukuklarının bu farklı yaklaşımlarımdan dolayı çocuk sahibi olmak isteyen çiftler taşıyıcı anneliğin yasal olduğu ülkelere gitmekte ve orada taşıyıcı annelik yöntemi-ne başvurmaktadır. Bu durum da taşıyıcı annelik turizmine sebep olmaktadır⁹.

---

⁴ Neşe Baran Çelik, *Milletlerarası Özel Hukukta Soybağının Kurulması* (Ankara: Yetkin, 2021), 42.

⁵ Nagehan Kırkbeşoğlu, *Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları* (İstanbul: Vedat, 2006), 70.

⁶ Nuray Ekşi, "Mahkeme Kararlarında Sınıraşan Taşıyıcı Anneliğe İlişkin Hukuki Sorunlar", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 36/2 (2016): 6-7.

⁷ Cahit Ağaoğlu, "Karşılaştırmalı Hukukta Sınıraşan Taşıyıcı Annelik ile Taşıyıcı Anneden Doğan Çocukların Yasal Anne-Babalığının Kazanılma Sorunu", *Public and Private International Law Bulletin*, 40/1 (2020): 437.

⁸ Ağaoğlu, "Sınıraşan Taşıyıcı Annelik", 438.

⁹ Şafak Parlak Börü, "Aile Hukukunda Zor Bir Dönemeç: Karşılaştırmalı Hukuk Bakışı Açısıyla Taşıyıcı Anneliğe İlişkin Güncel Gelişmeler", *PPIL*, 39/1 (2019): 63.

Taşıyıcı annelik turizmiyle birlikte sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemine başvuran kişi sayısı artmaktadır. Bu artışla birlikte sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan çocuğun yasal statüsü Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde birçok davaya konu olmuştur.

Çalışmamızda *gestasyonel* taşıyıcı annelik şeklinde gerçekleştirilen ve çocuk sahibi olmak isteyen çiftlerden en az birinin üreme hücresinin kullanıldığı durumlarda çocuk ile çocuk sahibi olmak isteyen çiftler (gönüllü ebeveynler) arasındaki yasal ebeveynlik ilişkisinin tanınması durumu AİHM kararları çerçevesinde incelenecektir. Öncelikle, AİHM'in taşıyıcı anneliğe ilişkin genel tutumu tespit edilecektir. Daha sonra ise *Menesson v. Fransa Kararı* ve *Labassee v. Fransa Kararı* ile *K.K. ve Diğerleri v. Danimarka kararı* incelenecektir. Çalışmamızda *Menesson v. Fransa Kararı* ve *Labassee v. Fransa Kararı*ni inceleme sebebimiz bu kararların taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan çocuğun soybağının tespitine ilişkin ilk kararlar olmasıdır. *K.K. ve Diğerleri v. Danimarka kararının* incelenme sebebi ise gönüllü ebeveynlerden en az birinin üreme hücresinin kullanıldığı sınır ötesi taşıyıcı annelikten doğan çocuğun soybağının tespitine ilişkin AİHM tarafından verilen son karar olmasıdır.

I. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI KAPSAMINDA TAŞIYICI ANNELİK YÖNTEMİYLE DOĞAN ÇOCUĞUN SOYBAĞININ KURULMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS veya Sözleşme) taşıyıcı anneliğe ilişkin açık bir düzenlenme bulunmamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM veya Mahkeme), bir çiftin çocuk sahibi olmasını ve bu amaçla yardımcı üreme tekniklerinden yararlanmasını AİHS'in "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlığını taşıyan 8. madde kapsamında korumaktadır¹⁰. AİHM, sınır ötesi taşıyıcı anneliği de AİHS m.8 hükmü kapsamında değerlendirmektedir¹¹.

¹⁰ James J Fawcett, Máire Ní Shúilleabháin ve Sangeeta Shah, *Human Rights and Private International Law* (Oxford: Oxford University Press, 2016) 777; Candan Yasan Tepetaş, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Taşıyıcı Anneliğe İlişkin Kararlarının Türk Kamu Düzeni Bakımından Anlamı", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14/177-178 (2019): 1227; *S.H. and Others v. Austria*, Application no. 57813/00, 01/04/2010, para. 82; *Evans v. the United Kingdom*, Application no. 6339/05, 10/04/2007, para.71; *Richard Blauwhoff ve Lisette Frohn*,

AİHM'in sınır ötesi taşıyıcı anneliğe ilişkin kararları, davalarda ele alınan temel hukukî meseleye göre dört grupta toplanabilir¹².

İlk grupta yer alan mahkeme kararları, sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemi sonucunda yurtdışında geçerli bir şekilde kurulan çocuk ile gönüllü ebeveyn arasındaki soybağı ilişkisinin *forum* devletinde tanınmasına ilişkindir ve bu davalarda çocuk ile gönüllü baba arasında genetik bir bağ bulunmaktadır. Bu grupta *Mennesson v. Fransa* kararı¹³, *Labassee v. Fransa* kararı¹⁴, *A.M. v. Norveç* kararı, *D.B. ve Diğerleri v. İsviçre* kararı, *K.K. ve Diğerleri v. Danimarka* kararı yer almaktadır.

İkinci grupta yer alan tek mahkeme kararı olan *D. ve Diğerleri v. Belçika* kararı¹⁵ ise sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan çocuklara yönelik seyahat kısıtlamalarına ilişkindir.

Üçüncü grupta yer alan mahkeme kararları ise çocuk ile gönüllü ebeveyn arasında genetik bağ olmadığı durumlarda yurtdışında kurulan gönüllü ebeveyn ile çocuk arasındaki soybağının *forum* devletinde tanınmasına ilişkindir. Bu grupta *Paradiso ve Campanelli v. İtalya* ka-

---

“International Commercial Surrogacy Arrangements: The Interests of the Child as a Concern of Both Human Rights and Private International Law” içinde Fundamental Rights in International and European Law: Public and Private Law Perspectives, ed. Christophe Paulussen vd. (Hague: Springer, 2016), 230.

- ¹¹ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014; *Labassee v. France*, Application no. 65941/11, 26/06/2014; *D. and Others v. Belgium*, Application no. 29176/13, 08/07/2014; *Paradiso and Campanelli v. Italy*, Application no. 25358/12, 27/01/2015; *Valdis Fjölfnisdóttir and Others v. Iceland*, Application no. 71552/17, 18/05/2021; *A.M. v. Norway*, Application no. 30254/18, 24/03/2022; *D.B. and Others v. Switzerland*, Application no. 58817/15 58252/15, 22/11/2022; *K.K. and Others v. Denmark*, Application no. 25212/21, 06/12/2022. AİHM'in taşıyıcı anneliği etik tartışmalara girmeden özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında ele aldığına dair bkz. Cemile Turgut ve Göksu Işık, “Türk Medeni Kanunu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında Taşıyıcı Annelik”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4/7 (2018): 226.
- ¹² Diana Coutinho, “Cross-border Surrogacy in the Case Law of the European Court of Human Rights: Contributions and Challenges”, *JusGov Research Paper*, 3 (2022): 1-vd.
- ¹³ *Mennesson* kararına konu olay için ayrıca bkz. Parlak Börü, “Güncel Gelişmeler”, 81-82; Baran Çelik, “Soybağının Kurulması”, 206-209; Ekin Tuna, “Milletlerarası Özel Hukukta Çocuğun Üstün Yararı”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi, 2022) 99; Yasan Tepetaş, “Taşıyıcı Annelik”, 1238-1240.
- ¹⁴ *Labassee* kararına konu olay için ayrıca bkz. Baran Çelik, “Soybağının Kurulması”, 206-209-211; Yasan Tepetaş, “Taşıyıcı Annelik”, 1240.
- ¹⁵ Kararla ilgili detaylı bilgi için bkz. Baran Çelik, “Soybağının Kurulması”, 216-218; Ekşi, “Mahkeme kararlarında”, 36-38; Yasan Tepetaş, “Taşıyıcı Annelik”, 1235-1237.

rarı¹⁶ ve *Valdís Fjölisdóttir* ve Diğerleri v. İzlanda kararı¹⁷ yer almaktadır.

Son olarak dördüncü grupta ise ölüm sonrası taşıyıcı annelik ve büyükanne olma hakkı konularını AİHM'nin gündemine taşıyan *Lanzmann v. Fransa*¹⁸ kararı yer almaktadır. Ancak AİHM, büyükanne veya büyükbaba olma hakkının AİHS m.8 hükmü kapsamında korunmadığına ve başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

AİHM, taşıyıcı anneliğin etik açıdan hassas bir konu olduğunu kabul etmiştir. Avrupa Konseyi üyesi ülke hukuklarında taşıyıcı annelik konusunda bir fikir birliği bulunmadığını ve bu ülke hukuklarındaki taşıyıcı anneliğe ilişkin düzenlemelerin birbirinden oldukça farklı olduğunu da belirtmiştir. Bu doğrultuda Mahkeme, devletlere taşıyıcı annelik hususunda kural olarak geniş takdir yetkisi tanımıştır¹⁹. Böylece bir devlette taşıyıcı anneliğin yasaklanması kural olarak AİHS'e aykırılık teşkil etmez²⁰. Ancak bir bireyin varlığının veya kimliğinin kısıtlanması söz konusu olduğunda Devlete tanınan takdir yetkisi sınırlıdır²¹. Taşıyıcı annelikte ise yurtdışında yasal olarak kurulan ebeveyn-çocuk ilişkisinin tanınmaması çocuğun kimliğini olumsuz yönde etkileyeceği için bu durumda Devlete tanınan takdir yetkisinin sınırlandırılması gerekir²². Bir başka deyişle taşıyıcı annelik hususunda devletlere verilen geniş takdir yetkisi, sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan çocuğun yüksek menfaatinin özellikle de AİHS'in 8. maddesinde yer alan özel hayata saygı hakkının korunması çerçevesinde yabancı bir ülkede yasal olarak kurulan soybağının tanınmasını reddetmesine izin vermemelidir²³.

AİHM'e sınır ötesi taşıyıcı annelik ile ilgili yapılan başvurular genellikle gönüllü anne ve/veya baba ile çocuk tarafından yapılmaktadır. Taşıyıcı annenin ve yumurta veya sperm bağışında bulunan kişi-

¹⁶ Kararla ilgili detaylı bilgi için bkz. Baran Çelik, "Soybağının Kurulması", 211-215; Yasan Tepetaş, "Taşıyıcı Annelik", 1243-1246.

¹⁷ Kararla ilgili detaylı bilgi için bkz. Baran Çelik, "Soybağının Kurulması", 218-219.

¹⁸ *Petithory Lanzmann v. France*, Application no. 23038/19, 12/11/2019.

¹⁹ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para. 79.

²⁰ Yasan Tepetaş, "Taşıyıcı Annelik", 1234.

²¹ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para. 77.

²² *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.80.

²³ Coutinho, "Cross-border Surrogacy", 2.

nin henüz AİHM'e başvurduğu bir karar mevcut değildir. Ancak doktrinde bu kişilerin de AİHS m.8 hükmü uyarınca korunması gerektiği ifade edilmiştir²⁴.

II. ÇOCUK İLE GÖNÜLLÜ EBEVEYNLERDEN EN AZ BİRİ ARASINDA GENETİK BAĞ OLMASI DURUMUNDA ÇOCUĞUN SOYBAĞININ KURULMASINA İLİŞKİN AİHM KARARLARI

Çalışmamızda birinci grupta yer alan kararlardan AİHM'in tarih olarak ilk ve son vermiş olduğu kararları incelenecektir.

A. Mennesson v. Fransa Kararı ve Labassee v. Fransa Kararı

Sınır ötesi taşıyıcı annelikle ilgili ilk kararlardan olan 2014 tarihli *Mennesson v. Fransa*²⁵ ile *Labassee v. Fransa*²⁶ kararları ele aldıkları temel hukukî mesele bakımından oldukça benzerlik göstermektedir²⁷. Bu nedenle bu kararlar tek başlık altında incelenecektir.

Mennesson kararına konu olan somut olayda Fransız vatandaşı Bay ve Bayan *Mennesson* çifti, Kaliforniya'da *gestasyonel* taşıyıcı annelik sözleşmesi yapmış ve bunun sonucunda taşıyıcı annelik yöntemiyle ikiz çocuk sahibi olmuşlardır. Taşıyıcı annelikte, gönüllü baba Bay *Mennesson*'a ait sperm hücresi ile bir donörden alınan yumurta hücresi kullanılmıştır. Bay *Mennesson* ile çocuklar arasında genetik bağ mevcut iken gönüllü anne Bayan *Mennesson* ile çocuklar arasında genetik bağ bulunmamaktadır. Kaliforniya Mahkemesi, çocuğun yasal anne ve babasının Bay ve Bayan *Mennesson* olduğuna ve doğum belgelerinde de bu kişilerin ikizlerin anne ve babası olarak belirtilmesine karar vermiştir. Doğumdan hemen sonra Bay *Mennesson*, doğum belgelerinin kaydedilmesi ve çocuklara Fransız pasaport almak için Los Angeles'taki Fransız konsoloslughuna başvurmuştur. Ancak yetkililer, taşıyıcı annelikten şüphelenerek Bay *Mennesson*'un talebini reddetmiş ve durumu savcılığa bildirmiştir²⁸. Ancak daha sonra savcılığın talimatı üzerine, ikizlerin

---

²⁴ Fawcett, Shúilleabháin, Shah, "Human Rights", 778.

²⁵ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014.

²⁶ *Labassee v. France*, Application no. 65941/11, 26/06/2014.

²⁷ Fawcett, Shúilleabháin, Shah, "Human Rights", para. 778.

²⁸ Savcılığın talebi üzerine Aralık 2000'de bir ön soruşturma yürütülmüştür. Mayıs 2001'de ise taşıyıcı annelik sözleşmesinde aracılık eden kişi/kişiler hakkında soruşturma başlatılmıştır. 2004 tarihinde hâkim, eylemlerin ABD topraklarında işlendiği,

doğum belgelerinin kaydı Los Angeles'taki Fransız konsolosluğu tarafından gerçekleştirilmiş ve savcılık bu belgelerin iptali için Bay ve Bayan *Menesson* aleyhine dava açmıştır. Fransız pasaportu alamayan ikizlere ABD pasaportu verilmiş; böylece ikizler Bay ve Bayan *Menesson* ile Fransa'ya dönebilmiştir. Uzun süren davaların ardından Fransız Yüksek Mahkemesi, Kaliforniya Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararın Fransız kamu düzenine aykırı olması nedeniyle Fransa'da uygulanamayacağına ve bu karara dayanarak düzenlenen doğum belgelerinin iptal edilmesine karar vermiştir. Bunun üzerine Bay ve Bayan *Menesson* çifti ile taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan ikizler, Fransa Cumhuriyeti aleyhine AİHM'e başvurmuşlardır.

Bay ve Bayan *Menesson* çifti, yurtdışında ikizler ile yasal kurdukları ebeveyn-çocuk ilişkisinin Fransa'da tanınmamasının çocukların yüksek menfaatine zarar vereceği gerekçesiyle şikayetçi olmuşlar ve AİHS'in 8. maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlâl edildiğini ileri sürmüşlerdir

AİHM, ilk olarak *Wagner*²⁹ ve *Negrepontis-Giannisis*³⁰ davalarına atıfta bulunmuş ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin Fransa'da tanınmamasının başvuru sahiplerinin hem özel hayatına hem de aile hayatına bir müdahale olduğunu belirtmiştir. Daha sonra mahkeme, bu müdahalenin haklı olup olmadığını AİHS m.8/2 hükmü kapsamında incelemiştir. Öncelikle müdahalenin haklı olabilmesi için müdahalenin yasayla öngörülmüş olması gerekir. Mahkeme, kararda bu şartın yerine getirildiğini ifade etmektedir. Zira Fransız Medeni Kanunu'nda taşıyıcı

---

burada suç olarak sınıflandırılmadığı ve bu nedenle Fransa'da cezalandırılabilir bir suç teşkil etmediği gerekçesiyle dava açılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Bu arada, 25 Kasım 2002 tarihinde, savcılığın talimatı üzerine, ikizlerin doğum belgelerinin kaydı Los Angeles'taki Fransız konsolosluğu tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak, 16 Mayıs 2003 tarihinde savcılık, Bay ve Bayan *Menesson* aleyhine, kayıtların iptali için dava açmıştır. Savcılık, Kaliforniya Yüksek Mahkemesi'nin 14 Temmuz 2000 tarihli kararının Fransız kamu düzenine aykırı olması nedeniyle, Fransa'da uygulanamayacağı ve bu karara dayanarak düzenlenen medeni durum belgelerinin geçerliliğinin Fransa'da tanınamayacağını ileri sürmüştür. İlk derece mahkemesi, 13 Aralık 2005 tarihli bir kararla, ikizlerin doğum belgelerinin tescilinin savcılığın kendi talebiyle gerçekleştirildiğini ve bu nedenle savcılığın kendi ihlâl ettiği kamu düzeni gerekçesine dayanamayacağını belirterek davanın kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Savcılık bunun üzerine istinaf yoluna başvurmuştur.

²⁹ *Wagner and J.M.W.L. v. Lüksemburg*, Application no. 76240/01, 28/06/2007.

³⁰ *Negrepontis-Giannisis v. Yunanistan*, Application no. 56759/08, 05/12/2013.

annelik sözleşmelerinin açıkça geçersiz olduğuna ilişkin düzenleme bulunmaktadır. Mahkeme'ye göre, Fransa'nın söz konusu müdahalesi Sözleşmenin m.8/2'de sayılan *sağlığın korunması* ile *başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması* amaçlarına dayanmaktadır³¹. Mahkeme, son olarak böyle bir müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir. Kararda çocuk-ebeveyn arasındaki yasal ilişkinin tanınmamasının çocuğun kimliğini olumsuz yönde etkileyebileceği ve bu nedenle Devlete tanınan takdir yetkisinin sınırlandırılması gerektiği belirtilmiştir³².

Mahkeme, davada, *Menesson* çifti ve ikizlerin aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı ile ikizlerin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlâl edilip edilmediğini ayrı bir şekilde değerlendirmiştir³³.

Mahkeme, ebeveyn-çocuk ilişkisinin Fransız hukuku tarafından yasal olarak tanınmamasının, *Menesson* çifti ile ikizlerinin Fransa'da aile hayatına saygı hakkından yararlanmalarını engellemediğini ifade etmiştir. Zira *Menesson* çifti doğumdan kısa bir süre sonra çocuklarıyla Fransa'ya yerleşebilmiştir. Mahkeme, ailenin Fransa'da diğer ailelerinkine benzer koşullarda birlikte yaşayabilecek durumda olduklarını ve aile birliğinin Fransız yetkilileri tarafından bozulacağına ilişkin bir kanıt olmadığını tespit etmiştir³⁴. Mahkeme, bu tespiti ve davalı Devlet'e tanınan takdir yetkisini göz önünde bulundurarak ebeveyn-çocuk ilişkisinin Fransız hukuku tarafından yasal olarak tanınmaması sonucu ortaya çıkan durumun, aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlâli olmadığı kanaatindedir. Zira Mahkeme'ye göre davalı Devlet, başvuruçuların menfaatleri ile Devletin menfaatleri arasında adil bir denge kurmuştur³⁵.

---

³¹ Fransa'nın taşıyıcı annelik sözleşmesi sonucunda yurtdışında doğan çocuklar ile gönüllü ebeveynler arasında yasal bir ebeveyn-çocuk ilişkisini tanımayı reddetme sebebi, kendi ülkesinde yasak olan bu yönteme başvurmak isteyenleri caydırmak ve taşıyıcı anneleri korumaktır. Bkz. *Menesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.62.

³² *Menesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.80.

³³ AİHM'in somut olayda aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı ile özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlâl edilip edilmediğini ayrı şekilde incelediğine dair bkz. Baran Çelik, "Soybağının Kurulması", 208.

³⁴ *Menesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.92.

³⁵ *Menesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.94.

Mahkeme, çocukların özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlâl edilip edilmediğini incelerken çocukların hukukî bir belirsizlik içerisinde bulduklarını belirtmiştir³⁶. Zira çocukların anne ve babasının Bay ve Bayan Mennesson olduğu ABD’de kabul edilirken, Fransa’da bu statüden mahrum bırakılmaktadırlar ve bu sonuç da çocukların Fransız toplumu içerisindeki kimliklerine zarar vermektedir³⁷. Mahkeme, ayrıca ebeveyn-çocuk ilişkisinin Fransa’da tanınmamasının çocukların vatandaşlık ve miras hakları bakımından da olumsuz sonuçlar doğuracağını belirtmiştir³⁸.

Mahkeme, Fransa’nın kendi vatandaşlarının, ülkesinde yasak olan yardımcı üreme tekniklerinden yararlanmak için yurtdışına gitmelerini engellemek istemesinin kabul edilebilir olduğunu ifade etmiş; bununla birlikte yasak olan yardımcı üreme teknikleri sonucunda dünyaya gelen çocuk ile gönüllü ebeveynler arasındaki ilişkinin ülkede yasal olarak tanınmamasının etkilerinin sadece gönüllü ebeveynler ile sınırlı olmadığına ve bu çocukların kimliklerinin dolayısıyla özel hayatına saygı gösterilmesi hakkını önemli ölçüde etkilediğine de dikkat çekmiştir³⁹.

Mahkeme’ye göre gönüllü ebeveynlerden birinin çocuğun biyolojik ebeveyni olduğu durumlarda, biyolojik ebeveynliğin herkesin kimliğinin bir parçası olarak taşıdığı önem göz önünde bulundurularak⁴⁰, bu ilişkinin biyolojik gerçekliği tespit edilir ve ilgili çocuk ile ebeveyn bunun tanınmasını talep ederse çocuğu bu yasal ilişkiden mahrum bırakmak çocuğun menfaatine uygun olmaz⁴¹.

AİHM, genetik bağın önemine dikkat çekmiş ve hem genetik hem de gönüllü baba olan Bay *Mennesson*’ın çocukları ile yurtdışında kur-

³⁶ Çocuk ile gönüllü ebeveynler arasında soybağı ilişkisinin kurulmaması nedeniyle çocuğun vatandaşlık, miras, nafakaya ilişkin durumlarının belirsiz olduğuna ilişkin bkz. Tuna, “Çocuğun Üstün Yararı”, 99.

³⁷ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.96.

³⁸ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.97-98.

³⁹ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.99.

⁴⁰ AİHM’in bu kararda biyolojik bağa verdiği önemin eleştirisi ve bu kararın fazlasıyla tutucu ve milliyetçi öğeler içerdiğine ilişkin bkz. Hazal Ungan Çalışkan, “Bırakınız Taşısınlar: Taşıyıcı Anneliğe Güncel Bakış”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22/1 (2016): 495.

⁴¹ *Mennesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.100.

muş oldukları ilişkinin iç hukukta tanınmamasının ve ilişkinin kurulmasının engellenmesinin Devletin takdir yetkisinin kendisine izin verilen sınırları aştığına hükmetmiştir⁴². Ayrıca Mahkeme, çocuğun yüksek menfaatine verilmesi gereken önemi göz önünde bulundurarak çocukların özel hayatına saygı hakkı bakımından AİHS m.8 hükümünün ihlâl edildiği sonucuna varmıştır⁴³.

Labassee v Fransa kararına konu olan somut olayda da gönüllü babanın sperm hücresi ile donör bir kadından alınan yumurta hücresi kullanılmıştır. Gönüllü baba ile çocuk arasında genetik bağ bulunmaktadır. *Labassee* çifti taşıyıcı anne ile *gestasyonel* taşıyıcı annelik sözleşmesi yapmış ve bunun sonucunda da bir kız çocuğu sahibi olmuşlardır. Minnesota'da verilen mahkeme kararı ile Bay ve Bayan *Labassee* çocuğun yasal ebeveynleri olarak kabul edilmiş ve ABD'de çocuğun ebeveynlerinin Bay ve Bayan *Labassee* olduğunu gösteren bir doğum belgesi düzenlenmiştir. Ancak aynı *Menesson* olayında olduğu gibi Fransız makamları doğum belgesinin nüfus kayıtlarına tescilini reddetmiştir. Bunun üzerine çift konuyu mahkemeye taşımış, daha sonra ise Bay ve Bayan *Labassee* çifti ile kızı AİHM'e Fransa Cumhuriyeti aleyhine başvuru yapmıştır. Mahkeme *Menesson* kararında olduğu gibi ebeveynlerin aile hayatına saygı gösterilmesi hakkıyla ilgili olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edilmediğine; ancak çocukların özel hayatına saygı gösterilmesi hakkıyla ilgili olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir⁴⁴.

Özetle, AİHM hem *Menesson* hem de *Labassee* kararında çocuğun yüksek menfaatini üstün tutmuştur⁴⁵. Ayrıca çocuğun soybağı da dâhil olmak üzere kimliğinin özünü bilme hakkını AİHS m.8'de yer alan özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirmiştir⁴⁶.

---

⁴² *Menesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.100.

⁴³ *Menesson v. France*, Application no. 65192/11, 26/06/2014, para.101.

⁴⁴ *Labassee v. France*, Application no. 65941/11, 26/06/2014, para.81.

⁴⁵ Baran Çelik, "Soybağının Kurulması", 210. AİHM kararlarında çocuğun yüksek menfaatinin taşıyıcı annenin ve gönüllü ebeveynlerin menfaatinden üstün tutulduğuna ilişkin bkz. Ekşi, "Mahkeme Kararlarında", 43.

⁴⁶ Baran Çelik, "Soybağının Kurulması", 210.

B. K.K. ve Diğerleri v. Danimarka Davası

AİHM'e Danimarka Krallığı aleyhine yapılan başvuru⁴⁷ Danimarka vatandaşı olan Bayan K.K. (birinci başvuran) ve ikizleri (ikinci ve üçüncü başvuran) tarafından yapılmıştır. Bayan K.K. ve eşi taşıyıcı annelik yöntemiyle çocuğu sahibi olmak için Ukrayna'daki bir kadınla taşıyıcı annelik sözleşmesi yapmıştır. Bu sözleşmenin ardından taşıyıcı anne Bayan K.K. ve eşi için ikiz çocuk dünyaya getirmiştir. Bayan K.K.'nın eşi olan gönüllü baba ile ikiz çocuklar arasında genetik bağ bulunmaktadır. Ukrayna makamları tarafından çocukların gönüllü ebeveynlerinin yasal ebeveynleri olarak gösteren doğum belgeleri düzenlenmiştir. Danimarka'ya getirilen ikizler, babalarıyla aralarındaki genetik bağ sebebiyle Danimarka vatandaşlığını elde etmişlerdir. Danimarka makamları bakımından gönüllü ebeveynlere ortak velayet verilmiştir.

Danimarka hukuku uyarınca bir çocuğu doğuran kadın yasal anne olarak kabul edildiği için Ukrayna'da yapılan taşıyıcı annelik sözleşmesinin Danimarka'da hiçbir etkisi olmamış ve Bayan K.K. Danimarka'da çocukların yasal annesi olamamıştır. Bunun üzerine Bayan K.K., çocuklar ile gönüllü baba arasında soybağı kurulduğu için "kocasının çocuklarını" evlat edinmek için evlat edinme başvurusunda bulunmuştur. Ancak bu başvuru Bayan K.K. ve çocukların Danimarka'da yalnızca on altı gün birlikte yaşamış olmaları nedeniyle reddedilmiştir. Bayan K.K. bu meseleyi mahkemelere taşımıştır. Sonuç olarak Danimarka Yüksek Mahkemesi, Bayan K.K. ve kocası tarafından Ukrayna'daki bir kliniğe yapılan 32.265 avroluk ödemenin, taşıyıcı anneye çocukları doğurması ve Bayan K.K. ile kocasının çocukların yasal ebeveynleri olmasına rıza göstermesi ve çocukları evlat edinmesi karşılığında ödenen ücreti içerdiğini tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, evlat edinme işleminin Evlat Edinme Kanunu'nun 15. maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir. Başvuranlar, AİHM'e kararın, AİHS m.8 hükmünde güvence altına alınan özel ve aile hayatına saygı haklarının ihlâli anlamına geldiğinden dolayı şikâyetçi olmuşlardır.

Mevcut kararda, birinci başvuranın ikinci ve üçüncü başvuranları evlat edinmesine izin verilmemesinin, başvuranların aile ve özel hayata saygı hakkına bir müdahale teşkil ettiği, bu müdahalenin yasayla

⁴⁷ K.K. and Others v. Denmark, Application no. 25212/21, 06/12/2022.

(Evlad Edinme Kanunu'nun 15. maddesiyle) öngörüldüğü ve başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak gibi meşru bir amaç güttüğü taraflar arasında ihtilafli değildir. Mahkeme, birinci başvuranın ikinci ve üçüncü başvuranları evlat edinmesine izin verilmemesi nedeniyle, başvuranların birlikte aile yaşamını sürdürmede herhangi bir engelle veya pratik bir güçlükle karşılaşmadıklarını ve davalı Devlete tanınan takdir yetkisini göz önünde bulundurarak başvuranların aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı söz konusu olduğunda, başvuranların menfaatleri ile Devletin menfaatleri arasında adil bir denge kurduğunu ifade etmiştir. Zira Danimarka makamları, gönüllü ebeveynler ile çocukların aile hayatlarını sürdürebilmeleri için çocuklara Danimarka vatandaşlığı verilmesi, gönüllü ebeveynlere ortak velayet verilmesi gibi birtakım çözümlere başvurmuştur. Dolayısıyla, başvuranların AİHS m.8 hükmü kapsamındaki aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı bakımından m.8 hükmü ihlâl edilmemiştir.

Mahkeme, müdahalenin AİHS m.8 hükmü kapsamında özel hayata saygı hakkının ihlâlini teşkil edip etmediğini incelerken *Menesson* ile *Paradiso ve Campanelli* kararlarındaki açıklamalara atıfta bulunmuştur. Mahkeme, çocuğun durumu söz konusu olduğunda çocuğun yüksek menfaatinin her şeyden önemli olduğunu ve bunun sonucunda da Devletin takdir yetkisinin azalacağını belirtmiştir. Mevcut kararda, Mahkeme, kamu menfaatlerinin birinci başvuranın özel hayatına saygı hakkından, çocuklarla olan ilişkisi aracılığıyla kişisel gelişim hakkı ve onlarla olan ilişkisini sürdürme menfaatinden daha ağır bastığı görüşündedir. Buna göre, birinci başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına ilişkin olarak AİHS m.8 hükmü ihlâl edilmemiştir.

İkinci ve üçüncü başvuranları olan çocukların özel hayatına saygı gösterilmesi hakkı bakımından AİHS m.8 hükmünün ihlâl edilip edilmediğini inceleyen Mahkeme, çocukların gönüllü anne tarafından evlat edinilmesinin reddedilmesinin çocukların toplum içindeki kimliklerine ilişkin yasal bir belirsizlik konumuna sokacağını ve Danimarka hukuku tarafından öngörülen kümülatif çözümlerin birinci başvuran tarafından evlat edinilmelerine izin verilmemesini telafi edebilecek kadar etkili olmayacağını belirtmiştir. Mahkemeye göre çocukların özel hayatına saygı gösterilmesi hakkı bakımından AİHS m.8 hükmü ihlâl edilmiştir.

SONUÇ

Çalışmamızda AİHM'in, gönüllü ebeveynlerden en az birinin üreme hücrelerinin kullanılarak gerçekleştirilen sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan çocuk ile gönüllü ebeveynler arasındaki yasal ebeveynlik ilişkisinin tanınmasına yönelik yaklaşımı incelenmiştir.

AİHM, *Menesson v. Fransa, Labassee v. Fransa ve K.K. ve Diğerleri v. Danimarka* kararında, bir kişinin kimliğini belirleme hakkının AİHS m.8 kapsamında olduğunu değerlendirmiştir. Ayrıca kişinin kimliğinin biyolojik ebeveynlikle bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. AİHM'in sınır ötesi taşıyıcı annelik yoluyla yurtdışında kurulan ebeveyn-çocuk ilişkisinin tanınmasına yönelik yaklaşımı, ister bir kararla ister başka bir şekilde olsun, yurtdışında edinilen bir ebeveynlik statüsünün, baba adayının çocukla biyolojik olarak bağlantılı olması ve ebeveynlik statüsünün baba aday(lar)ı tarafından yabancı hukuk kapsamında yasal olarak edinilmiş olması koşuluyla, AİHS'in 8. maddesi kapsamında korunma hakkına sahip olduğu anlamına gelmektedir.

AİHM, m.8'de yer alan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ayrı bir şekilde değerlendirmiştir. Mahkeme'nin ifadesiyle, 8. madde kapsamındaki özel hayata saygı hakkı, herkesin, yasal ebeveyn-çocuk ilişkisi de dahil olmak üzere, kimliğinin özünü belirleyebilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Mahkeme özellikle, yasal ebeveynlik söz konusu olduğunda Devlete tanınan takdir yetkisinin azaltılması gerektiği görüşündedir. Yukarıda bahsedilen davalarda olduğu gibi AİHM, gönüllü ebeveynlerden birinin özellikle babanın aynı zamanda çocuğun biyolojik ebeveyni olduğu durumlarda, yurtdışında gönüllü-biyolojik baba ile çocuk arasında kurulan soybağının tanınmamasını, çocuğun özel hayatına saygı gösterilmesi hakkı bakımından AİHS m.8'in ihlâli olarak değerlendirmiştir. Bununla birlikte, AİHM'in aynı yaklaşımının, üreme hücrelerinin baba yerine anneden alındığı durumlarda da geçerli olup olmayacağı belirsizdir. Zira AİHM kararlarında yer alan "biyolojik ebeveynlik" kavramı bir erkek için kullanıldığında erkeklerin üremeye katkıda bulunduğu tek biyolojik unsur olarak genetiğe atıfta bulunur⁴⁸. Ancak, bir kadınla ilgili olarak kullanıldığında, "biyolojik ebeveynlik" kavramı hem üreme hücresi kullanılan kadını (genetik anne) hem de doğumu yapan kadını (taşıyıcı anne) kap-

---

⁴⁸ Baran Çelik, "Taşıyıcı Annelik", 204.

sar⁴⁹. Kanaatimizce “biyolojik ebeveyn” kavramı bir kadınla ilgili kullanıldığında da genetik unsur esas alınmalıdır. Bu doğrultuda AİHM’in “biyolojik ebeveynlik” ile ilgili yaklaşımı, gönüllü annenin aynı zamanda genetik anne olduğu durumlar için de geçerli olmalıdır. Aksi yorum AİHS m.14’te yer alan ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil eder. Başka bir deyişle, AİHM, sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan çocuk ile gönüllü-genetik baba arasında yabancı ülkede kurulan soybağı ilişkisinin hangi yolla tanınabileceğini kabul ediyorsa, aynı durum gönüllü-genetik anne için de geçerli olmalıdır. Eğer AİHM’e göre çocuk ile gönüllü-genetik anne arasındaki soybağı evlat edinme ile kuruluyorsa bu durumda çocuk ile gönüllü-genetik baba arasındaki soybağı ilişkisi de yalnızca evlat edinme ile kurulmalıdır.

AİHM’in yukarıdaki kararlarına bakıldığında kararlarda yalnızca çocuğun özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına odaklanıldığı ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının arka planda kaldığı görülmektedir. AİHM, sınır ötesi taşıyıcı annelik yöntemiyle doğan çocuğun aile hayatına saygı gösterilmesi hakkını incelerken çocuk ile gönüllü ebeveynlerin bir arada yaşamaları için gerekli önemlerin alınmasını, çocuğun ülkeye girişinin sağlanmasını, çocuğa vatandaşlık verilmesi gibi hususları dikkate almıştır. Bu hususların gerçekleşmesi koşuluyla AİHM, gönüllü ebeveynler ile çocuk arasında soybağı ilişkisinin tanınmadığı durumlarda bile aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlâl edilmediği sonucuna varmıştır.

YAZAR BEYANI	
Mali Destek/ Teşekkür Beyanı:	Bulunmamaktadır.
Yazarların Katkıları	Eserin tamamı yazar tarafından kaleme alınmıştır.
Çıkar Çatışması/ Ortak Çıkar Beyanı	Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.
Etik Kurul Onayı:	Gerekmemektedir.

⁴⁹ Baran Çelik, “Taşıyıcı Annelik”, 204.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, Cahit. “Karşılaştırmalı Hukukta Sınıraşan Taşiyıcı Annelik ile Taşiyıcı Anneden Doğan Çocukların Yasal Anne-Babalığının Kazanılma Sorunu”, *Public and Private International Law Bulletin*. 40/1 (2020): 437-480.

Baran Çelik, Neşe. *Milletlerarası Özel Hukukta Soybağının Kurulması*. Ankara: Yetkin, 2021.

Blauwhoff, Richard ve Frohn, Lisette. “International Commercial Surrogacy Arrangements: The Interests of the Child as a Concern of Both Human Rights and Private International Law” içinde *Fundamental Rights in International and European Law: Public and Private Law Perspectives*, ed. Christophe Paulussen vd., 211-241. Hague: Springer, 2016.

Coutinho, Diana. “Cross-border Surrogacy in the Case Law of the European Court of Human Rights: Contributions and Challenges”. *JusGov Research Paper*. 3 (2022): 1-4.

Ekşi, Nuray. “Mahkeme Kararlarında Sınıraşan Taşiyıcı Anneliğe İlişkin Hukuki Sorunlar”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*. 36/2 (2016): 1-51.

Fawcett, James J, Shúilleabháin Máire Ní ve Shah Sangeeta. *Human Rights and Private International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2016.

Gössl, Susanne L. “Germany” içinde *International Surrogacy Arrangements: Legal Regulation at the International Level*, ed. Katarina Trimmings ve Paul Beaumont, 131-142. (North America: Bloomsbury Publishing, 2013).

İltaş, Yiğit. “Taşiyıcı Annelik ve Soybağı Meselesi”. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 16/201-202, (2021): s.1013-1054.

Kaur, Harleen. *Laws and Policies on Surrogacy Comparative Insights from India*. Singapore: Springer, 2021.

Kırkbeşoğlu, Nagehan. *Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuk Sorunları*, İstanbul: Vedat, 2006.

Özpuat, Funda. “Yardımcı Üreme Teknikleri, Etik ve Sağlık Personelinin Sorumlulukları”. *Kastamonu Sağlık Akademisi*. 2/2 (2017): 112-131.

Parlak Börü, Şafak. “Aile Hukukunda Zor Bir Dönemeç: Karşılaştırmalı Hukuk Bakış Açısıyla Taşiyıcı Anneliğe İlişkin Güncel Gelişmeler”. *PPIL*. 39/1 (2019): 63-110.

Tuna, Ekin. “Milletlerarası Özel Hukukta Çocuğun Üstün Yararı”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi, 2022.

Turgut, Cemile ve Göksu Işık. “Türk Medeni Kanunu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kapsamında Taşıyıcı Annelik”. Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 4/7 (2018): 221-240.

Ungan Çalışkan, Hazal. “Bırakınız Taşısınlar: Taşıyıcı Anneliğe Güncel Bakış”. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 22/1 (2016): 489-510.

Yasan Tepetaş, Candan. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Taşıyıcı Anneliğe İlişkin Kararlarının Türk Kamu Düzeni Bakımından Anlamı”. Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 14/177-178 (2019): 1219-1262.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

S.H. and Others v. Austria, Application no. 57813/00, 01/04/2010.

Evans v. the United Kingdom, Application no. 6339/05, 10/04/2007.

Mennesson v. France, Application no. 65192/11, 26/06/2014.

Labassee v. France, Application no. 65941/11, 26/06/2014.

D. and Others v. Belgium, Application no. 29176/13, 08/07/2014.

Paradiso and Campanelli v. Italy, Application no. 25358/12, 27/01/2015.

Valdís Fjölnisdóttir and Others v. Iceland, Application no. 71552/17, 18/05/2021.

A.M. v. Norway, Application no. 30254/18, 24/03/2022.

D.B. and Others v. Switzerland, Application no. 58817/15 58252/15, 22/11/2022.

K.K. and Others v. Denmark, Application no. 25212/21, 06/12/2022.

Petithory Lanzmann v. France, Application no. 23038/19, 12/11/2019.

Wagner and J.M.W.L. v. Lüksemburg, Application no. 76240/01, 28/06/2007.

Negrepontis-Giannisis v. Yunanistan, Application no. 56759/08, 05/12/2013.